

שמעתא למיקתא

האם יש משום בישולי עכו"ם בבישול במיקרוגל ואינדוקציה

א. בישולי עכו"ם

מבואר בש"ס ע"ז (נה): שמאכל שבישלו עו"ג, אפי' בכלי ישראל, אסורו חכמים באכילה ועיי"ש (ו): שהביאו סמך על איסור זה דאמר קרא (דברים פ"ב) אוכל בכסף תשברני ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי, ע"כ. וכן הביאו האו"ה (שם), ה"ב"ח (סי קיב אות א) והערוה"ש (סי קיב אות א).

והטעם לזה כתבו רש"י (שם ד"ה והשלקות) והרמב"ם (מא"א פי"ז הי"ט) דהוא "משום חתנות". ועוד טעם מצינו ברש"י (שם לה ד"ה מדרבנן) "שלא יתא ישראל רגיל אצל גוי במאכל ובמשתה ויאכילנו דבר טמא". והנה הר"ן (יד: שם ברי"ף ד"ה שלא) נקט כשתי הפירושים, וכן פסקו הלב"ש (סי קיג אות א) והערוה"ש (שם אות ב). מאידך הוסי' (לה ד"ה אלא מדרבנן) הכריעו שהא משום חתנות בלבד, וכן פסקו האו"ה (כ"ל מג אות א), הטשו"ע (רסי קיב) והט"ז (סי קיג ס"ק א). ועיי' ברמ"א (סי קיב סעי א) דאפי' במקום שלא שייך חשש חתנות עם אותו עכו"ם (כגון שאין לו בנים) מ"מ אסור. ובגאר הט"ז (סי ק"א) טעם הדבר כי לא פלוג רבנן. והש"ך (סי ק"ד) ביאר הטעם דלא משום בתו של מוכר או לא מחמירים בכח"ג כמו גוף הגזירה כמבואר ברמ"א (סי תמו ס"ק ג). משא"כ לדעת הש"ך דמשמע דזה הוי מיקרוגל התקנה הו"ל משום לא פלוג, ואכמ"ל. ועיי' בגליון רל"ט שהארנו בס"ד דנפ"מ בין הטעמים לענין תבשילים של מומרים לחלל שבתות.

ב. דבר הנאכל כמו שהוא חי או עולה על שלחן מלכים

והסכמת רוב הראשונים (שהו"ש עם) דליכא משום איסור זה אלא בדבר שאינו נאכל כמו שהוא חי ועולה על שלחן מלכים, וכן פסקו הטשו"ע (שם). [ודעת האו"ה (כ"ל מג אות א) דאפי' דבר שאינו משתנה מבריייתו עיי' האור, אלא ניכר עדיין לאחר הבישול כמו בתחילה, נאסר בבישול, ע"כ. וכי"כ הותרת חטאת (כ"ל עה אות טו). וכן מוכח מהשתמת השו"ע, וכי"כ הש"ך (סי ק"א) אליבא דהשו"ע והרמ"א, אולם עיי"ש שיצא לחלוק עליהם דעיקר הדין כהר"ן ודעמיה דבענין מהשתמה מבריייתו. ועיי' בדבריו בסימן קי"ד סי ק"א דמבואר דנקט להקל בזה. וכי"כ הערוה"ש (אות ח) בדעת הש"ך. ודלא כהכה"ח (אות ג) דס"ל שהשי"ת מחמיר. ולמעשה כבר הכריעו הפ"ח"ח (סי ק"א), הפ"ת"ת (אות א), המנחת יעקב (שם אות לב), הערוה"ש (אות ט) והכה"ח (אות ג) דאסור. ועיי' עוד בתורת חטאת (שם) דדברים שאינם נאכלין חיים רק עיי' הדוחק כגון תמרים המרים לא מקרי נאכל ממות שהוא חי, ע"כ].

וכתב עט"ו, (סי קיג אות א) דהטעם שמקילים בכח"ג היינו מפני דעיקר הגזירה היא משום חתנות, ודבר שאינו חשב כ"כ אין אדם מזמין חבריו עליו, ע"כ. ועיי' בברכי" (שי"ב אות ג) שלא דוקא עולה על שלחן מלכים בעינן, אלא אפילו עולה על שלחן שרים שבארץ היא אסור. והביאו הכה"ח (אות ג). [ולענין הכלים שבשלו בהם עכו"ם (אפי' מאכל כשר) פסק השו"ע (סי קיג סעי טו) כדעת הפוסקים דצריכים הכשר. מיהו בנן אפי"ו (שם שנה קתת אות כד) כתב דמ"מ בנוגע דחייש עלייהו דלמא פקעי בהגעלה ויש הפס"מ יש לסמוך על המתירין להשתמש אחר מעש"י. וכן פסק הכה"ח (שם אות ז)].

ומבואר בע"ז (לה) דכמו כן אינו נאסר אלא שם שבה ללפת בו את הפת, וכן פסק הרמב"ם (מא"א פי"ז הי"ט), ולאחריו הפ"ח"ח (סי ק"א), התורת חיים (ע"ז שם), היד אפרים (רסי קיד) והערוה"ש (אות ה) [ועיי' מש"כ בערוה"ש שם באות ז]. וזה דלא כהשפת אמת (נרי"ד סי קיג סעי א) ושכ"י דאדרבה לדבריה אמרו ללפת דאע"ג דאינו עולה להיות נאכל בפני"ע רק ללפת בו סגי ומכ"ש מתידי דהא חזי ליה כדברי סומא.

ג. עכו"ם ממשל בבית הישראל

ונחלקו הראשונים האם איסור זה הוא דוקא כשהעכו"ם ממשל בביתו או אפי' כשממשל בבית ישראל, דדעת הראב"ד (הובא בתוס' ע"ז לה. ד"ה אלא מדרבנן) דלא אסרו אלא כשממשל העכו"ם בביתו, אבל כשממשל בבית של הישראל אין לחוש לא לחתנות ולא לשמא יאכילנו דברים טמאים.

אולם דעת ר"מ"ס (שם) דלא חלקו כלל חכמים בין רשות הישראל לרשות העכו"ם, כי לעולם יש לחוש שמא לא יזהר גם בביתו של ישראל כמו בביתו של עובד כוכבים. והמרדכי (רסי תתל) כתי' דכן נראה שהוא דעת הפוסקים שסתמו דבריהם ולא חילקו. אולם הרבינו ירוחם (ני"ז ח"י קס ע"ד) כתי' להיפך דרוב הפוסקים הסכימו להתיר.

וכבר פסק השו"ע (שם סעי א) דאפי' בכלי ישראל ובבית ישראל אסור משום בישולי עכו"ם. וגדולה מזה פסק שם (סעי ד) דאף אם שפחה גויה מבשלת עבור ישראל המאכל נאסר, ודלא כהמקילים בזה (משום דלא שייך חשש חתנות דאין זה אלא מעשה עבדות). אולם דעת הרמ"א (שם) שבדיעבד יש לסמוך על דברי מתירים אפילו שלא בבית ישראל. ובבית ישראל אפילו לכתחלה נוהגין להקל, כי א"א שלא יחתה אחי מבני הבית מוט.

ומפשט דברי הרמ"א משמע שמיקל בדיעבד אפילו בשפחות הרגילות בזמננו שאינן קנויות לנו ואנו מצווים על שביתתם בשבת (ובבית ישראל מקילין אפילו לכתחלה דלתיקן דודאי יחתה). וכן למד אליביה הש"ך (סי ק"ד) בבאיור השני. ובבאיור הראשון למד שם דס"ל להרמ"א להקל בדיעבד כהראב"ד הני"ל דבבית ישראל לית לן בה, עיי"ש. וכן דעת ה"ב"ח (סי קיג אות א) והט"ז (סי ק"א) ע"פ האו"ה (כ"ל מג דין ג). [אולם בבלוש (אות א) למד שהרמ"א צירף שיטת הסוברים דודאי יחתה. ובדרך זה כתב בערוה"ש (סי קיג אות ד), עיי"ש].

ד. צליה, כבישה ומליחה

והנה כתב הכנה"ג (בהג"ה סי קיג אות א) ע"פ הרשב"א דאין חילוק באיסור זה בין בישול ובין צלי אש ובין צלי קדר. וכתב בערוה"ש (אות כד) דה"ח טיגון.

אלא דעיי' הרמב"ם (שם ה"ט) ובאו"ה (כ"ל מג אות ד) שפסקו ע"פ השי"ע ע"ז (לה). שלא נאמרה גזירה זו בכבוש ומלוח. וכמו כן פסק הרמב"ם (שם) וע"פ הירושלמי (דברים פי"ו ה"א) דליכא משום בישולי עכו"ם במעושי. וכן הביא להלכה השו"ע (סי קיג סעי יג) ודמו כן פסקו עכו"ם ופירות שעשטן עד שהכשירן לאכילה, הרי אלו מותרין, דמלוח אינו כרותח בגזירה זו, והמעושי אינו כמבושלי. והוסף הרמ"א (שם) דגם כבוש אינו כמבושל, ד"ל אסרו אלא בישול של אש" [ונחלקו הרמ"א כתב הטור (שם) ומקור דבריהם מהרשב"א (תורת הבית הקצר בי"ג ש"ז צג): הביאו הבי"י. ולדעת הראב"ד (תוה"ק שם) היינו טעמא דליכא איסור בכח"ג כי אין קירוב דת"א אלא בתולדות האור]. ולפ"י יש לדון בבישולי עכו"ם שלא ע"פ האש פגון ביימיקרוגל, ובישול ב"אינדוקציה" הפועל עיי' שדה מגנטי ולא עיי' אש, די"ל דכיון דאינם מבשלים עיי' אש אינם בכלל הגזרה [והנה ע"פ מומחים (נלאט כ"ז שנת תשע"ג עמי 94) "אינדוקציה" הוא מרכיב אלקטרוני המפעיל סליל המייצר שדה מגנטי בתדירות גבוהה. השדה השממלי חודר למתכת של סיר הבישול ויוצר זרם חשמלי היוצר חום. החום מועבר לתכולת הסיר. דבר מחוץ לסיר לא מושפע מהשדה המגנטי. מיד עם הסרת הסיר מהיחידה או כיביה חשמלי החום נפסקת].

ה. בישול בחמה

והנה בפמ"ג (סי קיב ש"ד סי ק"א ו סי ק"ב) כתב דאפי' בישול עכו"ם עיי' חמה אסור. ולכאורה מבואר דס"ל דדברי הרמ"א דלא אסרו אלא בישול באש אין פירושו דאש משם בעינן, אלא כל מה ששכלל "מבושלי" אסור משום גזרה זו, ואפשר דיש לדחות דס"ל דחמה בכלל אש. ועיי"פ רוב דברי פירושיו אולי בהלכות שבת שכתב שם (סי ש"ח מ"ז סי ק"א) דבישול עיי' חמה אפי' פטור עליו היינו כי אין זה דרכה של המלאכה, אבל מ"מ דבר המתבשל עיי' חמה מבושל מיקרי, ועיי"כ אם חזרו ובישלו בשבת פטור שאין בישול אחר בישול. [וכדרכו של הפמ"ג בה"ל שבת כתב המנחת יחונן (מצוה א אות ב) וכן דעת האבנ"ז (או"ח סי קסט אות ג), אלא שמדבריו נראה להטעם לזה הוא דלא כהפמ"ג, וכמ"ש בספרו אגלי טל (אפ"ה סי קמ"ד) דאין בישול אחר בישול כ"ג מטעם דאין ניכר החיבול]. וס"ל דהפמ"ג דעד כאן לא התירו אלא בכבוש ומלוח שאינן בכלל בישול כלל, ועיי"כ י"ל דאם חזרו ובישלו בישולי עכו"ם דרוב פסקין לקולא, דהרי בישול במיקרוגל (א) והביא ראיה מבישול עכו"ם דמליח אינו כמבושל כני"ל, ועיי"כ יש צלי אחר מליחה ובודאי דה"ה דיש בישול אחר כבישה, עיי"כ. ועיי"ש (סי ק"ט אות כ) דמליח אינו כמבושל להקל לא לענין דרבנן, ואכמ"ל].

אבל בדרש"ת (סי קיג סי ק"א) הביא בשם שו"ת חיים שנים (סי ד) שהוכיח מהא דליכא בישול עכו"ם בכבוש ומלוח, דה"ה עיי' חמה. וכן בשו"ת שם אריה (נרי"ד סי כב) הביא מהשואל דעיי' קיטור ליכא משום בישולי עכו"ם, ואע"פ דהוא ז"ל דחה דבריו והביא ראיה משבת דתולדות האור הוי כאור, מ"מ עיי' בזה זיהב (על האו"ה שם אות ה) שיצא לחלוק עליו דבמכונת קיטור ליכא משום בישולי עכו"ם כיון שהוא דבר שנתחדש עתה מקורבו, ואי"כ י"ל דלא היה בכלל גזירת חז"ל כשגזרו על בישולי עכו"ם, ועוד דאע"פ שלענין שבת גזרו משום בישול בתולדות האור, אין משם ראיה, דבישול נכרי קיל, עיי"כ.

ו. בישול במיקרוגל ואינדוקציה

ולאור דבריהם י"ל דה"ה מיקרוגל ואינדוקציה דליכא משום בישולי עכו"ם, דאינם מבשלים עיי' אש, וכמו כן הרי נתחדשו עתה וי"ל דאינם בכלל הגזרה [וכענין זה מצינו במה בהר צבי (נרי"ד סי ק) שיצא להתיר לענין "אבקת חלב" של עכו"ם, כי היא לא היתה קיימת בימי חז"ל לא היתה בגוף הגזרה. ועיי' נזה בגליון קי"ז].

ובאמת אף הפמ"ג אפשר דידוע כ"פ לענין מיקרוגל (ולא לענין אינדוקציה) דאפשר דאינו בכלל בישול כלל כיון דאינו אלא עיי' גלים [עיי' בגליון קמ"ב]. ושוי"מ שכן פסקו הלהורות נתן (ח"י סי סד) והגר"י נחמיה גולדברג שליט"א (כשרות השלחן עמי סד) להתיר בישול עכו"ם במיקרוגל [בפרט אם נימא דבישול עכו"ם שווה לבישול בבי"ח כשממועת הירושלמי שם (שהרי הסתפקו אם מעושי בכלל בישול לענין ב"ח), שבת ובשולי עכו"ם ולא הפשטא מ"מ פסקו הפוסקים כני"ל דלענין בישולי עכו"ם דרוב פסקין לקולא], דהרי בישול במיקרוגל אינו לכוי"ע בכלל בישול לענין ב"ח וכמו שביארנו בס"ד בגליון קמ"ב. ועוד דלפי הראב"ד הני"ל דס"ל דליכא קירוב דעת אלא בתולדות האור, י"ל דה"ה במיקרוגל כיון שאין הרגילות כ"כ לבשל בו ואפשר דלא שייך קירוב כ"כ].

אולם דעת השב"ש הלוי (ח"י סי קפה וח"י סי קח אות ו) ח"י סי קסט) לאסור, דהיי גזרו להנור מהם להתרחק מבושליהם אשר מביאים לידי התקרבות, אי"כ מה איכפת צורת ואיכות היתר כל שנתבשל והוכן לסעודה באופן הרגיל בתקופה זו. ועיי"ש (ח"י סי קסט) שביאר דכל שנקרא עליו שם בישול כדרכו, הוא בכלל גזרה בבישול עכו"ם, והוציאו רק עישון ומליחה וכבוש דאינו בישול במציאות, עיי"כ. [ועיי"ש (ח"י סי קח אות ו) דה"ה דיש להחמיר בבשול בבישול]. וכן פסק הגרי"ש א"ל (שבת צ"ח ח"י עמי סא). וכן דעתו שם (עמי סח) לענין קיטור כיון שהוא הדרך לבשל בזמננו, עיי"כ.

האם ת"ח רשאי להורות לעצמו

במקום דאיתחזק איסורא

איתא בעירובין [ג:] אמר רבא צורבא מרבנן הוי לנפשתי. ופרש"י - ברוב ספק לשחוט בו הוא עצמו בהמה שלו, ואין צריך להראות לרבו.

ותנן [ג:] נגעים פ"ב מ"ה] כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו, ר' מאיר אומר אף לא נגעי קרוביו. כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו, ר' יהודה אומר אף לא נדרי אשתו שבניה להן אחרים. כל הבכורות אדם רואה לעצמו חוץ מבכורות עצמו. והנה לענין לא דאין אדם רואה נגעי עצמו פי' הרא"ש [שם] דהוא משום דכתיב והראה אשר בו הנגע מראה לכהן, אבל לא שיראה הכהן לעצמו. והא דל"מ אינו רואה אף נגעי קרוביו, פירשו הר"ש דברא"ש [שם] דהוא משום דכתיב וריבם לנגעים, מה ריבם שלא בקרובים אף נגעים שלא בקרובים, כדאייתא בסנהדרין [לה:]. והא דאין אדם מתיר נדרי עצמו, פירשו דהוא מפני דכתיב לא יחל דברו, אבל אחרים מוחלים לו.

אולם לענין לא דאינו מתיר נדרי אשתו, פירשו דהוא משום דהיישני דלמא נפדי אשתו מיקל למצא פתח. וכן לא דאין אדם רואה בכורות עצמו מבואר בבכורות [לא:] דהוא משום חשד.

(איברא דברא"ש [שם] בנדרים [רי"ש מ"א] כתי' דהא דאין אדם מתיר נדרי אשתו הו"ל משום דאשתו כגופו ואין אדם מתיר נדרי עצמו. וכתי' שם הקרבן נתגאל [מ"ז דלפ"ז] אף אינו מותר ל"ב אחרים להתיר נדרי אשתו, וחזר פה הרא"ש מ"ש בפירושו דטעמא משום חשד. ועיי' ר"ן בנדרים [מ:]. טור [נרי"ד ח"י ל"ד:] כ"י [ש"ו ע"ד] [שם ס"ו].) ואמרינן עוד בבכורות [לא:] ת"ר כל הבכורות אדם רואה חוץ מנשלו עצמו, ורואה את קדשו ואת מעשרותיו, ונשאל על טהרותיו.

ואמרינן חתם - ורואה את קדשו דאי בעי מיתשל עלייהו, ומעשרותיו דאי בעי שדי מומא בכלי עדריה, ונשאל על טהרותיו דהא חזי ליה בימי טומאתו.

ופרש"י ורואה את קדשו - דאינו נחשד לומר על מום עובר שהוא קרוב, דמה לו לשקר הא אם היה רוצה להוציאן לחול יכול היה לעשות כן בהיתר ולישאן לחכם. ומעשרותיו - דלא חשד לומר על (מום) עובר שהוא קרוב דאי בעי הוי עבדי בהיתרא קודם שיעשר עדרו. ונשאל על טהרותיו - דאינו חשד לומר על טמא טהור, דאי טמאות מה יפסיד הא חזי ליה בימי טומאתו.

ובחולין קיי"ו, דבתרומה טמאה לא חזיא ליה אפי' בימי טומאתו.

ומשם ידוע היכא דאין בין החכם להיתר הדבר, או להשתמש בו כמו שהוא, חיישינן דילמא מתירו שלא כרין ואינן נאמן עליו.

וכבר הקשו שם התוס' [ג"ה חזו ליה] - תימה ותרומה טמאה דלא חזיא ליה וכי לא יהיה נאמן, וכן בשאר כל איסור והיתר, ובהדיא אמרינן בריש הדר [עירובין ג:] האי צורבא דרבנן חזי ליה לנפשתי.

ואפשר דמפני האם קושיא פרש"י בעירובין דהגמ' איירי לענין בדיקת הסכין, דהתם נמי שייך סברת הגמ' להתירא, דלמה ישחוט שלא כרין והלא כידו להעמיד הסכין כדנהו. והא דאין אדם רשאי לברוק הסכין לעצמו, אינו מפני החשד, אלא מפני כבוד החכם, כדאייתא בחולין [ח"ה ע"א בריש שם]. [ועיי' בהגהות יעב"ן [בכורות לא:].]

ואף הק"ש פ"ב מ"ה] עמד על קשיית התוס' וז"ל: ויתמא תרומה טמאה דלא חזיא ליה וכי לא יאה נאמן, וכן בשאר כל איסור והיתר מי לא מהימן, ובהדיא אמרינן בעירובין בריש הדר [ג:]. דצורבא מרבנן חזי לנפשתי וכי, ועוד תניא בתוספתא [פ"א] נאמן הכהן קומה נגע זו פשה ונגע זה לא פשה, אם בהותר קומה לנשע לבן א שער לבן קודם לבהרת, ונאמן הוא על נגעי עצמו.

ושמא יש לחלק בין היכא דאיתחזק איסורא להיכא דלא איתחזק איסורא, כדאשכחן בריש האישת רבה [פ"ה] דמחלק גבי עד אחר נאמן באיסורין, דצורבא מרבנן חזי לנפשתי היכא דלא איתחזק איסורא, אבל היכא דאיתחזק איסורא לא.

והנה כו"ד [סי י"ח מ"ה] כתב המחבר דהטבח צריך שישול שכר מן הטיפות כמו מן הכשרות. וכתיב הרמ"א דהיינו כדו שלא יבא להקל להכשיר כדי לקבל שכר מן הכשרות. וכן נהגו במקצת מקומות שאין אדם שוחט ובודק לעצמו אלא אותם הממונים מן הקהל.

וכתיב שם הט"ז [סי ק"א] דמשמע מדברי הרמ"א מדינא שוחט ובודק לעצמו, וקשה ממתני' דנגעים כל הבכורות אדם רואה חוץ מבכורות עצמו, וכבר הקשה שם הר"ש מהרבה דברים דמצינו דצורבא מרבנן חזי לנפשתי, ומסיק שם דדוקא היכא דאיתחזק איסורא לא חזי לנפשתי, וא"כ ה"י בשלמא בדיקת פירוש דבשחתה הותרה, אלא שחייטת להוי אסורא מדינא דבשחתה בתוקף איסור עומדת, ונראה דלא שרי מדינא אלא לשחוט דרוב מצויין וכי, אבל אם אירע לו הוראה לא יורה. עכ"ד.

וכדברי הו"ל: פסק לדינא דהתמא אדם [כל א] [סי א:] מיעקר ריזן מוחל להיחט שוחט ובודק בהמות עצמו וכי, ומ"מ אם אירע לו הוראה בשחיטה אסור מדינא להורות לעצמו כיון דהתמא בחזקת איסור עומדת. אבל בבדיקות מותר

[המשך בעמוד הבא]

אלא דלמעשה אין כ"כ דרך לבשל במיקרוגל אלא לחמם, כיון שאיכות הבישול אינה כבישול רגיל. ומי"מ אין להקל בזה אלא בשעת דוחק גדול ובצירוף עוד צדדים כגון בבית ישראל וכדו', וכן שמענו מחשובי פוסקי זמננו.

מקנא דדינא-

העולה לדינא, יש לחוש בבישול במיקרוגל ובאינדוקציה מפני איסור בישולי עכו"ם ואין להקל בזה אלא בשעת הדחק ובצירוף עוד צדדים כגון בבית ישראל וכדו'.

האם מברכים ז' ברכות כפי מנהג חתונה או כמנהג המזמנים

שינונו בפרק קמא **דתובות** (ז' ברכות) בברכות ברכת התנים בעשרה **כל שבעה** אמר רב יהודה הוא דאיכא פנים המזמנות. ועיי"ש (ח' דאמר רבי יוחנן ברכת התנים בעשרה וחתנים מן המנץ).

וכי"ז בבחור שנשא בתולה, אבל אם היה אלמון שנשא אלמנה, כתב **הרמב"ם** (ברכות פ"ב ה"ט) ע"פ הגמ' **בכתובות** (שם) שמברכין אותה ביום ראשון בלבד, ואם היה בחור שנשא אלמנה או אלמון שנשא בתולה מברכין אותה כל שבעת ימי המשתה. וכן פסק **בשו"ע** (אה"ע סי' סב סעי' ו').

[ועי' **בש"ך** (יו"ד סי' שצ"ג) ו**נב"ש** (אה"ע סי' סב ס"ק ז') בשם הב"ח דאחרי בעילת מצוה, אין מברכים אשר ברא והשמחה במעונו, ומכ"ש דאין מברכין ז' ברכות, ועיי"ש בב"ש שדחה דבריו, והחת"ס (אה"ע ח"א סי' קכ"ג) יישב המנהג שנהגו לברכס, וכתב שמ"מ לא משנת חסידים היא וטוב לבטל המנהג. ועי' **במנחת יצחק** (ח"ב סי' מג) בדגלילות אלו נהגו לברך כל ז' ברכות כיון דאין זה אלא רק מצד המנהג, והמנהג היום שלא לומר רק בסוף כל הסעודה, מי שיש לו איהו ענין נחוץ וא"כ לא להמתיק על הגמר בשעה מאוחרת בלילה אם הולך לדרכו, יש לו על מי לסמוך, עיי"ש עוד. ועי' **בתשובות והנהגות** (ח"ה סי' ס"ה ד"ה ונראה)].

ונחלקו הפוסקים האם מברכים שבע ברכות שבע ימים אף כשסועדים שלא בבית החתן, דעת **השו"ע** (שם סי' ט) **כהתוס'** (סוכה כה: ד"ה אין) שאין מברכים ז"ב רק במקום עיקר ישיבת חתן והכלה ולא במקום העשוי לאקראי בעלמא, אבל בלא"ה לא מברכים אלא שתי ברכות (בפתי"ג ואשר ברא). אולם דעת **הט"ז** (סי' ק) ו**הב"ש** (סי' ק) **כהמהר"ל מפראג** דבכל גוונא מברכים שבע ברכות שבע ימים. וכבר פשט המנהג בבני אשכנז כהט"ז ובבני ספרד הרבה נוהגים כהשו"ע.

ויש לזון בשאלה מצויה כשהחתן הוא מבני ספרד הנוהגים כהשו"ע לברך ז' ברכות דוקא בבית החתן (ואם לאו מברכים רק ב' ברכות), ומאידך רוב הנוהגים בסעודה הם בני אשכנז הנוהגים לברך כל השבע ברכות אף שלא בבית החתן, והסעודה מתקיימת שלא בבית החתן, האם ככה"ג אזלינן בתר החתן או בתר הנועדים. (וכמו כן יש להסתפק אף בגוונא שהנועדים נמי מהנהגים לברך ב"ב ככה"ג, אבל בעל הסעודה נוהג לברך ז"ב, אם אזלינן בתריה).

ולכאורה היה מקום לתלות דבר זה בנדון האם שבע ברכות נתקנו עבור החתן או עבור הנועדים בסעודה, דאם נימא דנתקנו עבור החתן יש לצדד דיש לברך כמנהג החתן, אבל אם נתקנו עבור הנועדים י"ל דבתר הנועדים אזלינן ומברכים כל הז' ברכות.

והנה **בתנא"ש** (סי' אה"א ח"א ט) כתב שברכת התנים היא עבור הנועדים ולא עבור החתן, ושכן פסק בשו"ע אה"ע סי' ס"א דמברכין אותם אפי' בשאין החתן אצלם, דכ"כ דנתקנה על הנועדים על הו"ה ברכת האירוסין דאין אחד להם בענין זה. וכן נראה דעת

הגהות הר"ק"א (יו"ד שם על הט"ז ס"ק ז') לענין ברכת אירוסין.

ולכאורה **בר"ן** (כתובות שם) משמע דלא כדבריו, שהרי כתב דהטעם דאלמון שנשא אלמנה לא מברכים אלא יום אחד, היינו כי ברכת חתנים נתקנה על **שמחת לבו של חתן**, הלכך בחור שלא נשא עדיין דאית ליה שמחה טפי מברכים לו כל שבעה לעולם, וכן בתולה שנשאת לאלמון אית ליה שמחה טפי, לפיכך מברכין כל שבעה, עיי"כ. ומשמע שהברכות נתקנו עבור החתן, וא"כ עיי"כ בענין שהחתן יהיה שם. וכן נראה מדברי **הריטב"א** (שם ח' ד"ה והוי יודע) דכתב דאין מברכים ברכת חתנים אלא במקום חופה שיהיה שם החתן והכלה כדאמרין בסוכה (כה:). דאין שמחה אלא במקום סעודה.

שו"מ **במהר"ם שיק** (אה"ע סי' ס"א ז' ד"ה והירושלמי) שמתה נמי על דברי התב"ש עיי"פ הר"ן והריטב"א, וכתב ליישב דבאמת אין מ"מ בברכת חתנים אין החתן שם דלשמה לבו בעינן כמבואר בראשונים הני"ל, ומה שכתב התב"ש עיי"פ השו"ע בסימן ס"ב דיכול לברך אפי' אין החתן שם כוונתו על האי דסעי' י"א וסעי' י"ב שם דבני החופה שנתחלקו לחבורות אפילו אם אכלו בבתים שאינם פתוחים למקום שהחתן אוכל כולם מברכין ברכת חתנים כיון שאוכלים מסעודה שהתקינו לחופה. והיינו טעמא, משום דלא להוציא החתן בעינן אלא לאפושי שמחה של מצוה, עיי"כ. מבואר דאף לדידה אין הברכה עבור החתן והכלה, אלא נתקנה עבור הנועדים לאפושי שמחה, ועיי"כ ס"ל דאם לא היו החתן והכלה והסעודה כולל ודאי אי"צ לברך. ועי' **בנוב"ש** (אה"ע ת"י ס"ס א) שיצא להסתפק לענין נישואין חרש שאם מברכים ברכת אירוסין, דברכות אלו על החתן לברך, והרמב"ם בתשובה כתב שאם אחר מברך הוי ברכה לבטלה רק החתן בעצמו בירך, והנה מנהג ישראל אינו כן והמסדר קידושין מברך, וכתב הב"ש שהוא מטעם שלא לבייש את עם הארץ שאינו יודע לברך, ועכ"פ עיקר הברכה להוציא את החתן, וכיון שהוא חרש שאינו שומע אינו יוצא בברכה זו, עיי"כ. ולפי דברי התב"ש שכתב דברכת אירוסין ושבע ברכות דינם שווה אפשר דהנוב"ש ינקוט שכל הברכות נתקנו עבור החתן.

וכן מוכח מדבריו שם (אה"ע ק"י סי' נו) לענין אם ברש ז' ברכות בפחות מעשרה דדבריו נוטים שיצאו בדיעבד, אבל משום שאין הראיות ברורות יעמוד החתן והכלה כאשר יודע שם נישואין אחרים יכוונו (החתן והכלה) לצאת לברכה שיעברו האחרים. והביא דבריו להלכה **בפת"ש** (סי' סב ס"ק ו) והוסיף דגם המברך יכוון להוציאם. נמצא דהחתן והכלה מחוייבין לשמעו הברכות.

אבל **באג"מ** (אה"ע סי' פ"ד ד"ה אבל) דחה דבריהם, דבלא ראייה אין לחדש דבר זה, אלא החיוב על כל הנאספים בשעת הנישואין לברך הז' ברכות שבברכות נישואין, וצריך לברך גם בחרש וחרשת, כי ברכות נישואין מעולם לא ניתקנו דוקא על החתן והכלה, אלא על כל המסובין בעת הסעודה והנמצאים בשעת הנישואין דכיון דחזינן להחיוב עתה הוא על כל המסובין בסעודה, דהא אף בנתחלקו בני החופה לחבורות ואוכלים בבתים שאינם פתוחים למקום שהחתן אוכל כולם מברכים ברכת חתנים כדאיתא בשו"ע סי' ס"ב סעי' י"א. [ולכאורה יש לדחות דאין ראייה דאף הנוב"ש מודה דאיכא חובה עבור הנועדים אלא דעיקר הנתקנה היא להוציא את החתן והכלה].

וכן נקט **בהר צבי** (אורח חיים סי' מד ד"ה משא"כ) דשבע ברכות היא מצוה על הנועדים, ולא להוציא יד"ח את החתן והכלה, והמצוה היא שאחד יברך בעשרה אבל לא שכל העשרה מחויבים לברך, ואין צורך שהמברך יתכוון להוציא את המקדש ושהמקדש יתכוון לצאת, עיי"כ. ועי' עוד בזה **בקהילות יעקב** (כתובות).

ועכ"פ לפי דברי הסוברים דז"ב נתקנו עבור הנועדים, י"ל דאף אם החתן מבני ספרד הנוהגים שלא לברך ז"ב כשהסעודה הינה שלא בבית החתן. מ"מ היכן שהנועדים רובם מהנוהגים לברך ז"ב אף שלא בבית החתן, י"ל דבתר דידיה אזלינן דהרי עבורם הברכות האלו נתקנו אלו הברכות, ושו"מ שכי"כ **באבני ישפה** (ח"ב סי' צ"ד ע"פ א), ושוב העירוני שדעת הרב שריה דבלצק **בשו"ע שמחות** (פ"א הנה צ"ג) דכל דאיכא ו' אשכנזים אפשר לברך, ודו"ק.

אמנם אכתי יש לזון בגוונא שהצבור מברך ז"ב שלא בבית החתן, ואחד מהמסובים מבני ספרד מתבקש לברך האם עליו להמנע מלעשות כן, משום שלפי מנהגו אין מקום לברכה זו, או דלמא אחר הצבור הוא נגור. ולא מבעיא לדעת הסוברים דעיקר הברכות נתקנו עבור הנועדים דיש להסתפק בזה. אלא אף לפי הנוב"ש ודעימיה דהברכה היא עבור החתן והכלה, י"ל דאע"פ שהחתן חייב לפי מנהגו ז"ב, מ"מ מי שאינו נוהג לברך ז"ב שלא בבית החתן י"ל דאינו יכול לברך כיון דלפי מנהגו אין החתן גופא חייב בברכה זו.

והנה **בחי"ם שאל** (סי' צ"ט) הוכיח שהנוהג שלא לברך על ההלל ברי"ח והלך (ע"ד לחזור למקומו) למקום השבתה לברך, יכול להוציא אותה ידי"ח, שהרי לדעת הפוסקים שצריך לברך ברכת ההלל ברי"ח שעל דעתם נהגו בעיר הוה לברך גם הוא מחוייב בדבר לסברתם ומצי מפיק להו, והביא ראייה לזה מפסחים (ק"ו), עיי"כ. ולפי דבריו י"ל דה"ה ב"מ דרשאי לברך. ואע"פ שבהר צבי (ח"א סי' לה) דחה ראיית החיים שאל עיי"פ שינויי גרסאות, מ"מ **באג"מ** (אורח חיים סי' צ"ד) הסכים לראיית החיים שאל. ושו"מ **באבני ישפה** (שם ע"פ א) שכתב נמי לפשוט ספק זה מהחיים שאל. ובשם **הגר"ש א"א זצ"ל** הביא שאפילו לדעת החיים שאל זה רק אם יש כאן ציבור של אשכנזים, אבל בלא"ה לא, כיון שהקהל סובר שאין מקום לברך [ובמקום דאיכא משום איבה אם אינו נוהג כשאר הציבור קול טפי, וי"ל דאף לדעת הסוברים דהברכות נתקנו עבור הנועדים יכול לברך ואין עליו לחוש לברכה לבטלה. וזה עיי"פ דברי השו"ע (יו"ד סי' קטו ס"ג), ועיי"ש **בט"ז** (סי' ק"ג). ועי' בלשון **המ"ב** (סי' ק"ג ס"ק טו). ובנ"י דאיכא סוברים שיכול לברך יכול לסמוך עליהם במקום איהו].

להורות לעצמו דנשחטה הותרה. וכן מותר להראות ולברוק סכניו שהרי הסכין אין לו חזקה איסור ועוד שבידו לתקנו. וכן כתב בכלל ק"ט [ס"א] הבעל יכול לראות דמי אשתו, ונ"ל דאם אירע על שאלה בענין הטבילה אין הבעל יכול להורות, דומיא דבשחטה לעיל כלל א' ס"ג. וביאר בבית אדם [שער איסור והיתר ב' יתעב בית הנשים ג'] דבריו הם ע"פ דברי הר"ש והט"ז הנוכחים.

החתן והש"ת מרה"ח אור זרוע (סי' צ"ג) הביא דברי רבינו מאיר דהביא קושית החוס' מגמ' דרבינו, ועוד דמעשים בכל יום דת"ח חזי לנפשיה כל מיני איסורא שבעולם. והביא דברי הר"ש דכל היכא דלא דאיתחיק איסורא חזי לנפשיה לאפקיך כל היכא דאיתחיק ולא בידו [לפניו ב"ש לא נזכר ולא בידו ואפשר דכתב כן ע"פ דברי הגמ' בבכורות (ת"ל), וכתב ע"ד - ולפי"ז אם נשחט עוף או בהמה בבית ת"ח ומסופקים אם נשחט רוב או לאו, לא מצי חזי לנפשיה, דהא איתחיק איסורא ולא בידו לגמור עתה את החטישה אם כבר שהה הרבה ואיכא שחיטה, וכל כיוצא, ואין העולם נוגעים בו. אמנם נ"ל דבכל האיסורים שבתורה צורבא מרבנן חזי לנפשיה, ודוקא בכור ומעשר וכן לענין שחרות איכא משום חשד (ע"ש מ"ש בטעם הדבר). ואף המהר"ח גופא נשחט שם אימך החכם נאמן להורות לעצמו, ודוקא גבי בכור וכן בקדושי ומעשרותיו ובהרות איכא למיחש משום חשד. ע"ש.

ובפסקי תוס' בבכורות (סי' צ"ג) כתב - בכל איסור והיתר אדם נאמן לראותו לעצמו. ע"כ. ומשמע דס"ל דהכי נקטינן לדינא אף דקשה ע"ז מדברי הסוגיא.

וכן הגר"א [איתור רבה נעשים מ"ח] כתב - כל ההלכות שבתורה אדם מורה לעצמו, חוץ משלשה אלו נגעים ונדרים ובכורות שתלוין במאמר פה, נגעים שיאמר הכהן טמא או טהור, נדרים שיאמר החכם נאמן, ובכורות שיאמר היחיד מומחה או שלשה הדייטות כש.

ובחקרי לב (יו"ד סי' קצ"ו) אחר שהאר"ן שו"ט דבריו הר"ש כתב - אכן נראה דמנהג רבינו הדר מיימות עולם שמורים לעצמם וכמו שהעידו החוס', טוב לנו כמכמה ראיות, דאי מנהג ישראל תורה הוא כ"ש מנהג רבינו הדר, וכן מכל מי"ש לעיל החכם ענינו יתור שכן עיקר. עכ"ל. והעלה לדינא דמצי חכם להורות לעצמו אפי' היכא דאיתחיק איסורא. ע"ש.

וכן הבית העל (יו"ד סי' ש"ב) כתב לחלקו על דברי הט"ז שפסק כהר"ש, והעלה לדינא דאדם יכול להורות לעצמו אף היכא דאיתחיק איסורא, והוכיח דבריו מדברי הרא"ש בפרק נזירין (סי' י"ח א"ת).

וכן הגר"א (יו"ד סי' קצ"ו ס"ק ז') אחר שהביא דברי הט"ז שתי כהר"ש, כתב לחלקו על דבריו מדברי הר"ב"ש ושאר פוסקים שהביאו ראייה לאסור להשחית לטול הכרשנות מן הכשרות בלבד, מאז דשנינו שהוראה בכורות צריך לטול בשווה, ולא מצאו ללמד זכות על המנהג, ולא יישבו המנהג דלא חיישינן על הבדיקה משום דנשחטה הותרה ורוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן. והעלה לדינא דשאני ראיית בכורות דמעלה עשו בקדשים, משא"כ בשאר איסורין דכל אדם נאמן להורות בשל עצמו אף היכא דאיתחיק איסורא, ולא חיישינן שיבואו לחשוד את החכם שמתייר את שלו של כרת. ע"ש.

וכן בערוך ששלחן (סי' י"ח מ"ח) אחר שהביא דברי הט"ז כתב - ולפי"ז צ"ל שמה שאמרו חז"ל שתי"ח מותר לו לבדוק הסכין לעצמו אינו אלא לפני החשיטה, אבל אחר החשיטה לא חיישינן על הבדיקה משום דנשחטה הותרה ורוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן. והעלה לדינא דשאני ראיית בכורות דמעלה עשו בקדשים, משא"כ בשאר איסורין דכל אדם נאמן להורות בשל עצמו אף היכא דאיתחיק איסורא, ולא חיישינן שיבואו לחשוד את החכם שמתייר את שלו של כרת. ע"ש.

[כתב ע"י הרב ש. פ. שליט"א]

פנינו מוסר

ענין שבת קדש - ההכנה לשבת (ו)

מצות ההכנה מפורשת בתורה רק לגבי שבת - "אפי' שביום השבת עצמו אין מצוה יסודית, בו ביום, בכדי להשיג את קדושת שבת, מ"מ לפני השבת יש אמנם מצוה מיוחדת כדי להשיג את קדושתה, והיא מצות ההכנה לשבת... ומכל מקום אין מצות ההכנה מפורשת בתורה אלא בענין שבת, דכתבי"ה והיה ביום הששי והכינו אשר יביאו... וצריך ביאור למה מיוחדת שבת מכל המצוות בענין זה של ההכנה..." (שבת מלכתא ע"מ פ"ג)

בשבת צריך להכנה כדי לקבל את הקדושה שבאה מקדושתה - "עיקר קדושת השבת היא למי שרוצה את השבת ומצפה לה, היינו למי שרוצה קדושת הש"ת ושכינתה החובקת עולם ומלואו ביום שבת קודש, וזוהי מצוה יום הששי, ההכנה לקראת השבת, שזה מובנה הצפיה לקבל קדושתה.

ועל כן מצות הכנה מפורשת רק לגבי שבת ולא במצוה אחרת, שכל המצוות אפי' שגם בהן יש ענין ההכנה, אבל הן צעמן אינן השראת שכינה, שההכנה היא סיבה לקדושה, אבל לא הקדושה עצמה... אבל שמירת השבת, שבה מקבלים פני השכינה בפועל, אף אפשר מצידו לגשת לקדושתה כלל, אלא היא צריכה לבוא לנו מצידו יתברך, ואנו מציננו מצפים ושואפים לשבת, או באה השבת במתנה" (שם ע"מ פ"ה)

ונר"ד ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"